

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILIO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE JEDNOSTE

Organs of and published by the Slovens National Benefit Society

Narodnina: za Združenje države (New York) in Kanado
na leto: \$2.00 za pol leta: \$1.00 za dret leta: za Chicago
in Cicer \$7.50 za celo leto: \$3.75 za pol leta: za inozemstvo
\$9.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago)
and Canada \$4.00 per year; Chicago and Cicer \$7.50 per year;
foreign countries \$9.00 per year.Cene oglaševanja po dogovoru. — Kokupni depozit je znesenilen
članek ne se vrzajo. Kokupni literarni vsebina (artice, po-
vesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljanju je v skladu, da
je pridružil poštnino.Advertising rates on agreement. — Manuscripts of commun-
ications and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naziv na vse, kar ima stik z listom:

PROSVETA

2827-29 Ne. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

• 138

Datum v oklepaju, na primer (April 30, 1935), podog valjega
naslova na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom poteka na-
ročnina. Ponovite je pravčasno, da se vam lastnik ne ustavi.

Komedia z relifom

Pošteni in zdravi delavci so načelno proti relifu. Kar oni hočejo, je stalno delo in za-
služek, ki omogoči delavcu in njegovi druži-
ni eksistenco na višini ameriškega življenjske-
ga standarda. To je, kar pošteni delavci za-
tevajo ves čas te preklete krize, ne relifa.

Toda dela ni in zasluzka ni. Gospodar čez
delo in zasluzek je še vedno privatni kapital,
ki ne more začeti obratov, dokler ne vidi za-
dostnega dobička. Vlada, ki bi rada ohranila
privatni kapital, ga ne more prisiliti k obratu-
m brez dobička. Privatni kapital ne obra-
tuje zato, da bodo delavci kaj zasluzili, temveč
v prvih vrstih zato, da bodo lastniki kapitala kaj
zaslužili.

Ker torej privatni kapital počiva, delavci
pa ne morejo živi pod zemljivo, je potrebna
začasna podpora ali relif od vlade oziroma države.
Hoovrova vlada, pod katero se je kriza začela in trajala tri leta, ni hotela nič ališati o
javnem relifu; Hoover je proklamiral staro
ameriško načelo, da si morajo Američani "sa-
mi pomagati", kadar pridejo v stisko in vlada
ni dolžna pomagati nikomur.

Rooseveltova administracija je toliko bolj-
ša, da je zavrgla to črivo načelo in priznala
potrebo relifa tudi za delavce in male farmarje.
Hoovrova načelo, da ne sme biti nobenega
relifa, se je tikalo stimo delavcev — bankirjev
in drugih takih zajedalcev pa ne. Tem je že
Hoover pomagal in Roosevelt nadaljuje.

Cim pa je Roosevelt priznal federalni relif
za vse, ki so v stiski, je prišel v gosto kašo.
Relif zahteva ogromne milijarde dolarjev. Od-
kod naj pridejo te milijarde? Ce hoče vlada
ohraniti vrednost dolarja na primeroma stari
stopnji, to se pravi, ce noče inflacije, ima samo
dve poti, da pride do milijarde za relif. Ena
pot je, da si denar izposojuje od privatnih bankirjev,
druga pa je, da ga iztisne iz bogatinov
v formi višjih davkov.

Ce bi bila Rooseveltova vlada res praktična,
liberalna in demokratična, kakršno se dela, bi
zavzela stališče, da morajo za relif skrbeti vasi
oni, ki se imajo velike dohodke od svojega ka-
pitala in naložila bi jim visok dohodninaki da-
vek. Prav za prav bi kapitalo so indirektno za-
krivili depresijo s svojimi denarnimi manipula-
cijami in divjimi spekulacijami ter na ta način
povzročili poleme in brezposelnost; torej
so oni odgovorni za posledice in nosijo naj-
potoro v obliki visokih davkov. Na ta način bi
si vlada prihranila ogromne milijone dolarjev
na obrestih in vse ostale sitnosti. Kdor je na-
ročil muziko, naj plača muzikante!

Ampak Roosevelt ni hotel tega. On je sa-
njal in se sanja, da bo relif trajal le kratko do-
bo in v tem času bo "reguliran" in "poboljša-
ni" privatni kapital zaobratoval in uposili mi-
lijone brezposelnih. Roosevelt je način prisluhnih
starševskih bajki "krepkih individijev", da
davkov ne, ne, ne — ker s tem ubije privatni
kapital in krize ne bo nikdar konec!

Dve leti sta pretekli, vlada se je zadolžila pri
bankirjih za težke milijarde — in še vedno ča-
mal na vstajenje privatnega kapitala. Roose-
velt ni ubil kapitala z davki za relif, kljub temu
kapital ne kaže nobenega življenja. Zdaj
bo vlada spet primorana izposoditi si nadaljnje
štiri milijarde dolarjev za relif-in relifna
dela. Relifna dela so drugi humbug. Delavci,
ki jih vlada najame za javna dela, bodo "za-
sluzili" baš toliko, da ne bodo živelni in ne umri-
— toliko da bodo migali.

Takšna je komedia z relifom. Večno na-
tezanje milijonov siromakov, ki hočejo delo in
življenjsko eksistenco. Namesto da bi vlada
prisilila težke dohodkarje in dobičkarje, naj
odpro tovarne ali pa sami nosijo breme relifa,
zdaj indirektno sili siromake, ki so na relifu,
da morajo sami prispevati za relif in obliki raz-
nih osebnih davkov, ki jih nalagajo posamezne
države pod pritiskom federalne vlade. Na pri-
mer v Illinoisu se davijo že meseci zaradi ode-
ruskega kupčiškega davka, ki najbolj tepe
revez. Davek na revčino v pomoč revnim!
Takšna je "newdealska" politika.

Vsa "newdealska" politika gre za tem, da bi
bil volk sit in koza cela: radi bi ohranila in-
dvignila privatni kapital in rada bi pomogla
brezposelnim delavcem — obsoje je pa nemogo-
če. Zato je ta politika velika komedija.

In zato "newdealska" politika drvi v tragedijo svojega založnega konca.

Glasovi iz naselbin

Red po božji volji

Milwaukee, Wis. — Ko tako
gledam po tej blaznici, ki se imenuje kapitalistična, demokra-
tična in krščanska civilizacija, se vselej spominam na svečane
besede raznih evropskih mazilj-
cev, ki so imenovali to smr-
dečo luž tudi — red po božji volji.

Kadar niso mogli odgovarjati
socialdemokratom ali avbobodo-
mislecem, so se zatekli k stoletju
star frazi: Vladarji so od boga
postavljeni in obstoječi red je
po božji volji.

Kajzer je tisočkrat ponovil:
Jaz in Bog. Potem ga je ta Bog
nenadoma zapustil.

Zapustil ga je, ko je Wilson
posal stotisoč mladih Ameri-
čanov v smrt, da rešijo miljarde
ameriških veleroparjev, ki bi bi-
le z nemško zmago za nje izgubljene.

Red po božji volji — da. Gra-
dijo milijonske cerkve, med tem
pa puščajo "otroke božje" žive-
ti v brlogih in umirati v cest-
nih jarkih.

Govorijo o patriotizmu, o ve-
likem ameriškem narodu, ma-
hajo z narodno zastavo prepevajoč
narodno himno, medtem pa pu-
stijo milijone stradati v brezup-
nem življenju petletne brezposel-
nosti.

O ljubezni do bližnjega kva-
sijo naši veliki patrioti, toda z
vsemi silami pobijajo postave,
ki naj bi izboljšale položaj bed-
nih in brezpravnih.

Oni nasprotujejo vsaki po-
stavi, ki bi kolikč kralja pred-
pravice in privilegije vladajoče-
ga razreda, in skušajo rešiti de-
želo položa na račun tistih, kater-
se so oni potisnili v bedo in
obup.

O krščanskih čednostih govor-
ijo v verskih dolžnostih, o Bo-
gu in njegovih postavah, toda
sam razširjajo strup proklet-
stva s tem, da uničujejo tisoče
in tisoče družin, katere potiska-
jo v čedjalju večjo bedo, povzro-
čajo sovraštvo, neslogo, razdor
in propalost v domovih milijon-
ov bednih, obenem pa tirajo
tisoče žensk v kremlje prosti-
tucije in stotisoče mladih ljudi v
duševni zaostalosti, medtem ko sama
katere tepta v prah; izdaja mil-
ijarde za morilno orožje ter pu-
sti obenem tisoče šol zaprtih in
milijone otrok brez poduka.

Tak je ta "red po božji volji".

ki bo stal tako dolgo, dokler

se delovno ljudstvo ne predra-
mi in spozna resnice, to je nau-
kov socializma

— F. N.

Iji in ustanovitelji, čeprav so
delali stodostotno za demokrat-
sko mašino, jih je vendarle go-
verner Davey potegnil in pustil
na cedilu, namreč one, ki so ime-
li dobiti službe. To bi jim mor-
alo odprieti oči, ampak jim še
ne bo. Cas pa je že, da bi spre-
jeli v svoj program principe, ki
jih zastopa soc. stranka, kajti
od starih strank ne morejo pri-
čakovati, da bi kaj dobili. To po-
trjuje Lundeenova predloga in
pa starostno zavarovanje, ki ga
je liga podpirala, demokratije in
Rooseveit pa nam ga niso dali.

Na 18. maja gre naš dramski
odsek klubu št. 11 JSZ uprizo-
rit dve igri v Maynard, O., za
društvo št. 275 SNPJ, slovensko
"Luka in Jaka" in angleško
"Hans von Smash", kakor tudi
angleški prizor "Listen, Louis".
Ker ni navedeno društvo imelo
že okrog 12 let nobene priredi-
tive, se pričakuje velika udelež-
ba. Pridelitev se bo vršila v
Poljaki dvorani.

Dne 25. pa gre naš dramski
odsek v Sharon, Pa., kjer bo dal
na oder S. N. D. isti program
kvet Maynardu. Rojaki imajo
v Sharonu lep Dom in prime-
ren oder. Poleg tega pa so sharo-
nski rojaki zelo vneti za kul-
turno delo. Imajo tudi svoj pev-
ski zbor Slavec. Zato se upa, da
bodo imeli veliko udeležbo dne
25. maja iz svoje in okoliških
naselbin.

Po naši okolici smo razpečali
precepljene število iztisov Maj-
skega Glasa in ljudje so zelo za-
dovoljni z njim. Sedaj je v teku
delo, da se prenovi zunanje lice
državnega dvorane, kar je bilo
zelo potrebno.

Na 5. maja so lokalni listi ob-
javili vest, da bosta tukajšnja
rova pričela bolje obratovati. A-
ko bo res, bo seveda to velika
pomoč tukajšnjim rudarskim
družinam, kajti že nagradilo z apla-
diranjem. Nastopil je John Tan-
cek, ki nam je v kratkem po-
zdravnem nagovoru povedal po-
men prireditve in ocenil točke
sporeda. On je vodil program.

Nato so nastopili pevci, ki so za-
peli krasne pesmi v zboru in due-
tih. Potem je nastopil kot go-
vernir mlad fant iz Cleveland. Govoril je
angleško. Dobro je zavzemljivo. Ljud-
stvo ga je z zanimanjem poslušalo, le žal, ker je svoj govor
prehitro zaključil.

Na tej proslavi sem se sestal
z mnogimi rojaki iz raznih na-
selbin, največ iz Cleveland. Prijetno sva bila iznenadena z
čeno, ko sva med množico zagle-
dala brata Janeza in Augusta
Komarja, kajti niti na misel na-
ma ni prišlo, da bi ju tam vi-
del. Vsi štirje smo bili zelo
veseli tega nepriskrivenega svi-
denja, saj se pa nismo videli že
celih 20 let, ko smo bili skupaj
v Pittsburghu. Odpeljala bi se
bila z nama na naš dom v Sharo-
nu. Toda jima ni bilo mogoče,

ker je naslednji dan 5. maja
društvo št. 135 SNPJ v Cleve-
landu slavilo svojo 25 letnico, na
kateri je moral nastopiti tudi

August. (Glej Prosvetu dne 2.
maja.) Vselej, ko sem bil v
Pittsburghu po poslih, sem po-
vprašal po Komarjevih bratih.

Govoril je slovensko kako
je posebno zaščiten proti zunanjim mo-
tin in to z neko kovinsko preveko. Vod sam
po sredni kabli in prenese sam istočasno
več oddaj, najsiti bo glasbenih, govorilnih,
javnih ali televizijskih.

Motnje iz višine

V Droitwichu, vsem radioamaterjem
znani angleški brezžični centrali, so na-
te dni zanimivi poskus. S tremi oddajniki
časno so oddali na različnih valovnih dol-
žin dolčen zvok v eter.

Slo je za čimvečjo enakomernost modula
in tako so ta zvoki oddali tri ure s frekv-
enčno razliko. Vsak dan lahko opazuje
nja v oddaji, ki izvirajo večji del iz nereda
oddajnikov. Ker so pa hoteli zvedeti, kaj
je izvirajo nerodnosti iz etra in kakšne so
njejove naravnne prilike, so tega činitelja
tenj v aparaturah izključili, koliko je
mogoče.

Poskus so pravočasno sporočili vsem op-
valnim postjam na svetu, da bi ga mogli
tančno kontroliратi. To je storil pred
zavod za tehniko slabotnih tokov pod vodo-
prof. inž. Petrič na Dunaju in njegovi re-
tati so že koliko toliko znani. Pri tem je
mimo, da ta zavod svoje kontrole ni vršil
stično, kakor je običaj, temveč optično, s
grafijo, kar je še bolj natančno nego po
stični metodi.

S pomočjo dveh fotografiskih kamer so
hitreje zapovrstijo snemali optične slike, ki
pojavljajo na mediji oscilosografa. Poleg m-
ce je bil kronometer, ki so ga tudi obenem
mali, tako da je za vsak posnetek znan
način. Vse storjene posnetke proučujejo
v Droitwichu, sporočeno pa je, da kažejo
različnejše figure od kroga preko elipse do
ča v črte, tako da se je oddajna figura
morala ostati teoretično enaka, v ozračju
ne spremembla in sicer pod vplivom elek-
tričnega gibanja v ozračju. Te spremembe
izvršile v višinah 90 do 500 km nad zemljo
kažejo neko zakonitost, ki nam bo mo-
dognati najuporabnejše valovne dolžine za
koga delo motenj.

To pa ne bo samo zabavni radiofoniji v
temveč tudi mednarodni brezžični poroč-
ni službi, posebno tisti v pomorskih voj-
nem. Prof. inž. Petrič pa pripravlja nov-
čine tudi za izločevanje motenj v kraju
prometu, v ateljejih zvočnih filmov in gra-
fonskih plošč. Sem spadajo posebno mota-
zugsli zloglašni električni motorjev, m-
nih koles, avtomobilov in letal. Prof. Pet-
rič sploh za omejitev brezžičnih prenosov na
daljave in je mnenja, da bi kabel v ve-
čevilu primerov opravil boljše službe.
Namen izdeluje po njegovih principih kab-
el, ki je posebno zaščiten proti zunanjim mo-
tin in to z neko kovinsko preveko. Vod sam
po sredni kabli in prenese sam istočasno
več oddaj, najsiti bo glasbenih, govorilnih,
javnih ali televizijskih.

Človeški stroj

Pljuča odraslega človeka imajo prostor
3 do 4 litre zraka.

Clovek potrebuje, kadar je pri miru,
trotov zraka v minutu, pri hodi 16 litrov in pri
glem vzpenjanju 24 litrov in pri daljšem
57 litrov v minutu.

Clovek ima krvi za 1/13 do 1/8 svoje
Vsk utrip srca požene 44 gramov krvi v
to je 4.435 kg na dan.

Naše kosti imajo za 50% večjo natr-
nost kakor trd les.

Vesti iz Jugoslavije

EXPLOATACIJSKA POLITIKA
DELOVNIH SLOJEV
IN KMETA
iz bosenskega premogovništva

Ni treba pojasnjevati in utemeljiti, ker vsakodaj vidi in čuje lastni koži, da padajo dejavnosti v namestenske mezede cene kmetijskih pridelkov, bolj kakor cene industrijskih produktov in inozemstva blaga v trgovini. Delavec zasluži niti toliko, da bi se deloval v kmet tudi ne. Dobitki industrije in veletrgovine, za kar stojijo banke, je utpeljalo navidezne škode, često večji dobiček. Kapitalizem torej rentira, delavcevo in netičko delo pa ne.

Malo vpogleda v to gospodarstvo nam nudi te dni objavljeni oglasi premogovne industrije. Prav enak proces, kakor posloški premogovni industrije vrši tudi drugod in v celotnem finančnem gospodarstvu. Krizo hoče namreč naše gospodarstvo ozdraviti s tem, da zasluži delovnim jem ter varuje svoje finančne zavode in posest. Delovni postajajo vsak dan siročinski, posest in kapital pa zasedata in donašata še razmeroma velik dobiček iz tega, kar je premalo delavec kmet in obrtnik.

V posloških - hercegovinskih premogovnikih so nakopali 1.000 ton premoga predlanje. Premog prodajajo, računaju v zlatih kronah po 8.50 sto gramov, kar bi znašalo 122 Din. Pred vojno so kar prodali po 6.50 zlatih kron, kar znašalo okoli 99 Din za sto.

Premogovniki delajo že vinko z večjim dobičkom vsaj Din, neglede na to, da je tehnični napredok produkcijskih potencialov. Primerjamo še predvojne in danes povprečne mezde ručev.

Pred vojno je znašala poslovna plača rudarja 3.20 zlatih kron, to je okoli 49 dinarjev. Današnja rudarska poslovna plača pa znaša 33.50 ali 2.30 zlatih kron. Povprečna plača rudarja je sedaj nižja 1 zlato kruna ali 15 do 16 Din. Diference med prejšnjem in prodajo premoga ter sejno plačo in prodajo znaša v skladu znotratno razliko s predvremenim razmerjem. Industrija, daje premog za 23 Din draži, plačuje pa delave za 15 Din. Tako z ozirom na zlato paritet.

Razlika med predvojnymi in poslavci, ki jo na eni strani platiči konzumenti, na drugi strani pa izgube delavcev, se zbira in kupiči ne-druge in samovolje umljuči to razliko pobažejo podatki in kapital in le majhen morda še davčni fiskus.

Zgled nam jasno kaže, da se vrsi eksploracija, kako je kaže, da se kapitalistični podatki petkrat in desetkrat

valorizirajo in z valorizacijo skrivajo ogromne dobičke.

To je samo primer iz posloško-hercegovske stroke. Ne dvomimo pa, da imamo po vsej državi, zlasti tudi pri nas v rudarski stroki enake primere, če ne še hujše. Hujše še zaradi tega, ker so rudarji kakor tudi drugi delavci le deloma zaposleni. Tudi to "počivjanje" ta proces samo pospešuje. Posledica teh razmer je, da postaja narod vedno slabnejši konzument in da naši kmetijski pridelki, če jih tudi kaj je, sploh ne pridejo v promet.

—Po D. P.

Problemi priseljenca

Ni izpita za "prvi papir".

Vprašanje: Odkar sem prišel v Združeno državo l. 1921, živim v mestecu, kjer niso večernih šol. Govorim angleški, ali ne dobro in znam čitati in pisati le malo. Ali morem dobiti "prvi papir"?

Odgovor: Ni nikakoga izpita za posilice za "prvi papir" in se ne zahteva, da znajo angleški. Ako znate, kdaj ste prišli in s kakim parnikom, vložite takoj prošnjo za "prvi papir". Tiskovino (Form A-2213) morete dobiti od najbližjega naturalizacijskega urada, pa vprašajte solsko učiteljico ali kogarkoli, naj vam pomaga izpolniti tiskovino. Morate priložiti dve fotografiji (dva inča dolgi in dva široki) in Money order za \$2.50, plačljiv na Commissioner of Immigration and Naturalization, Washington, D. C. Vse pošljite registrirano na naturalizacijski urad, katerega naslov najdete v tiskovini. Ko boste poklicani na sodišče, da se vam izroči "prvi papir", boste morali plačati še nadaljnih \$2.50. — Dve leti kasneje smete prositi za naturalizacijo. Tedaj pa se bo od vas zahtevalo, da znate v angleščini odgovoriti na razna vprašanja glede ameriške vlade in zgodovine.

Ni brezplačnih pošiljatev semen in biljk.

Vprašanje: Ali federalna vlada še vedno pošilja brezplačno semena in nekatere rastline? Ako ne, kje naj dobim zanesljive informacije, kje je dobiti dobra semena?

Odgovor: Federalni poljedelski departement je že leta 1923 prenehal brezplačne pošiljatve semen in rastlin. Vsak izkušen farmer ali vrtnar vam more povediti, kje je mogoče dobiti dobra semena in biljke. Take informacije morete tudi dobiti od Extension Service svojega državnega poljedelskega "collega".

Naseljevanje na kanadskih farmah

Vprašanje: Slišal sem, da so naselišči nezaposlene družine na farmah v Kanadi. Ali so informacije na razpolago glede številic naseljenih in okoliščin naselitve?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

teh je bila dana finančna pomoč v obliki dolgoročnih posojil v največjem znesku \$1800 za vsako družino. Koncem l. 1934 so naselišča nadaljnih 3000 nezaposlenih družin. To naseljevanje se vrši pod nadzorstvom departmента za imigracijo in kolonizacijo v Ottawi. Pomagajo le stalni prebivalci Kanade.

Tujerodni kongresniki Vprašanje: Koliko članov federalnega senata in poslanske zbornice (House of Representatives) se je rodilo v inozemstvu?

Odgovor: Po podatkih, ki so na razpolago, štirje senatorji izmed 96 so se rodili izven Združenih držav, namreč James Couzens (Michigan), James E. Murray (Montana), Robert F. Wagner (New York) in James J. Davis (Pennsylvania).

Izmed 435 članov poslanske zbornice je 10 tujerodcev — dva sta priseljenici iz Nemčije in po eden iz Avstrije, Čehoslovakinje, Danske, Irske, Italije, Poljske, Škotske in Švedske.

Ali je rak ozdravljiv?

Vprašanje: Ali je kaj upanja za človeka, pri katerem so zdravniški našli raka?

Odgovor: Rak (cancer) vsake vrste je zares jako nevarna bolezna, ki zahteva oskrbo najboljšega zdravnika, ali zdravnika, ki veda dandanes ne dvomi, da je rak ozdravljiv, zlasti v začetnem razvoju. Buletin ameriškega društva za kontrolo raka je nedavno poročal o 24,440 ozdravljivih v triletni dobi. To uključuje raka želodca, kože, prs, kosti, ledvic itd. — Flis.

SOCIALISTIČNA VOLILNA ZMAGA V BRUSLJU

Socialistični poslanec za belgijsko glavno mesto Bruselj je še za časa prejšnje vlade, da izsili nezaupnico vladi z volitvijo, odložil svoj poslanski mandat.

Pri dopolnilnih volitvah v aprilu je dobila socialistična lista 120,000 glasov, to je 13,000 glasov več kakor leta 1932.

Ta protest je veljal vladni politiki, ki je nameravala diktatorično poslabšati socialni položaj z zniževanjem mezd in plač ter davčno obremenitvijo ostalih delovnih slojev.

STARI KUNSCHAK RAZOČARAN

Ugledni dunajski krščanski socialni delavec Kunschak je do zadnjega zagovarjal demokracijo in v dunajskem občinskem svetu celo podpiral socialne demokrate, ker je celil njih pošteno delo. Za petek 17. apr. je sklical konferenco glavnih urednikov dunajskih listov, da bi jim pojasnil, zakaj se umika iz političnega življenja, toda v petek dopoldne je konferenco odpovedal, ker mu je policija zabranila. Tudi njegova zborovanja so zajemljiva, vendar pa ne pridevajo bojkotiralo ali pa uničilo glasovnice. In ker je za prvo ali drugo že treba precej poguma, je ta rezultat fašističnih tovarniških volitev vsekakor značilen.

Kaj je z ostalimi industrijskimi in poljedelskimi delavci v Nemčiji, katerih so še leta 1933 našeli 14,900,000, oficielno poročilo molči. Po nacistični statistiki naj bi bilo upravičenih do glasovanja le okrog deset milijonov

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

Ali ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

Ali ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili Prosveto all Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino?

Odgovor: Tekom leta, ki je končalo 31. marca 1934, je kanadska vlada naselišča na farmah 5415 družin, ali le 2954 izmed

All ste že naročili

Makem Gorki:

MATI

SOCIALEN ROMAN

— Zakaj, Saša? jo je lokavo vprašala Sofja, vstala in se ji približala. Materi se je zdelo to vprašanje nepotrebno in žaljivo za dekleta, vzdihnila je in očitajoče pogledala Sofjo.

— Odrekam se! — je vzkliknila Saša. — Vprašanja ne maram sodočati, ako tako sodeite ...

— Nehajte, Saša! — je mirno dejal Nikolaj.

Tudi mati je stopila k njej in sklonil se, jo je nalaho pobožala po glavi. Saša jo je privela za roko. Sofja je sedla poleg dekleta na stol in motreč z zvedavim nasmehom njene oči je dejala:

— Kako ste čudna! ...

— Neumnost sem napravila ... Ali namigavanja ne maram ...

— Kako ste le mogli misliti, da ... — je nadaljevala Sofja.

Ali Nikolaj jo je prekinil:

— O begu, če je mogoč, ne moremo biti različnega mnenja. Predvsem pa moramo vedeti, če so zaprti sodružni s tem zadovoljni ...

Saša je sklonila glavo.

Sofja je zapalila cigaretto, pogledala na vrata in s širokim zamahom vrgla vžigalico v kot.

— Kako naj bi ne bili zadovoljni! — je vzdihnila mati. — Le v izvedljivost ne verujem ...

Vsi so močali, a ona jih je gledala — rada bi bila slišala še kaj o izvedljivosti bega.

— Vjesovščikova moram videti! — je dejala Sofja.

— Dobro! Jutri vam povem, kdaj in kje!

— je tiso odgovorila Saša.

— Kaj pa bo delal sedaj? — je vprašala Sofja in stopala po sobi semintja.

— Izuče ga za stavco v novi tiskarni ... A dotlej bo živel pri gozdarju.

Obriji so se Saši namrščile, obraz je dobil svoj navaden, strogi izraz, in glas je zvenel suho. Nikolaj je stopil k materi, ki je pomivala posodo, in ji dejal:

— Pojdite pojutrišnjem v ječo ... izročiti je treba Pavlu pismo ... Razumete — vedeti je treba ...

— Razumem, razumem! — je urno odgovorila mati. Izročim mu ga ... to je moja stvar.

— Zdaj grem! — je rekla Saša; močje je stisnila vsem roko in s trdimi koraki odšla.

Sofja je položila materi roke na pleča in smeje vprašala:

— Nilovna, ali bi ljubili tako hčerko? ...

— Moj Bog! Da bi ju le en dan videla združena! — je vzkliknila Vlasovka.

— Da, malo sreče ... je dobro za vsakega! ... je potihoma pripomnil Nikolaj. — Ampak ljudi ni, ki bi si že zeli malo sreče ... A če je sreče mnogo, je poceni.

Sofja je sedla za klavir in zaigrala nekaj otožnega.

XII.

Drugi dan je stalo nekaj desetin moških in ženskih na bolničnih vratih pričakovanje krsta svojega sodruga. Okolo njih so se oprezeno plazili vohuni lovec s čutnimi ušesi posamezne klice, motreč obrazy, namire in besede ljudi, a z druge strani ulice jih je opazovala skupina policajev z revolverji za pasom. Predznost vohunov, posameži policije, njih želje, da pokazejo svojo moč — vse to je dražilo množico. Nekateri so skrivali svoj nemir in se šalili, drugi so mračno gledali v tla, kakor da ne bi opazili žaljivega vedenja, tretji niso mogli zadržati svoje jeze, pa so se ironično posmehovali gospodki, katera se boji ljudi, oboroženih le z besedo. Bledo modro jesensko nebo je svetlo gledalo na ulico, tlakovano z okroglimi sil-

vimi kamni in posejano z žoltim listjem; veter je vzdigoval listje in ga trosil ljudem pod noge.

Mati je stala v množici opazuječ znane obrazne in si mislila:

— Malo vas je ... malo! A delavskega ljudstva ...

Vrata so se odprla, na ulico so prinesli krsto z venci in redčimi trakovi. Vsi ljudje so molče snili svoje klobuke — kakor da bi jata črnih ptic zletela preko njih glav. Visok policijski častnik z gostimi črni brki na redčem obrazu se je zakadil v množico, za njim so korakali vojaki in brez ceremonij potiskali ljudi v stran. Častnik je dejal s hripanjem, ukazovalnim glasom:

— Prosim, odstranite trakove!

Tesno so ga obstopili možje in ženske, rekli so mu nekaj, mahali z rokami in se zibali semintja. Pred materinimi očmi so švigelj bledi razburjeni obrazi s trepetajočimi ustini; eni ženski so se od užaljenosti točile po licih debele solze ...

— Dol z nasiljem! — je zakričal mlad glas in se samotno izgubil v hrupnem prepiru.

Tudi mati je začutila v srcu brdost; obrnivši se k svojemu sosedu, revno oblečenemu mladiču, je dejala ogorčeno:

— Še pokopati ne puste človeka, kakor že njegovi tovariši ...

Sovražnost je naraščala, nad glavami ljudi se je zibala krsta, veter se je igral s trakovi in slišati je bilo šum svile ...

Mater je preveli hladen strah pred spopadem; urno in potiko je govorila na desno in levo:

— Pustite jih ... naj snamejo trakove ... le odnehnate ...

Močan in rezek glas je zazvenel in prevpil hrum:

— Zahtevamo, da nas ne motijo, ko spremjam k poslednjemu počitku mučenika ...

Nekdo, najbrž kako dekle, je visoko in tenko zapelo:

— Kot žrtve ste padli v boju ...

— Prosim, da snamete trakove! Jakovljev, odreži jih!

Zarožljala je slabija. Mati je zatinsila oči pričakovanje krika ... Ali vse je postalno tiše, ljudje so mrmlali in godrnjali kakor razdraženi volci. Potem so se molče, s sklonjenimi glavami pomikali naprej, napoljujoč ulico z rotopeno svojih korakov.

Spred se je zibala v zraku oplenjena krsta s pomečkanimi venci in ob kraju so jezdili policajci. Mati je šla po tlaku; v gosti, tesni množici, ki je neopaženo naraščala napoljujoč vso širno ulico, mati ni videla krste. Vzad za množico so se pomikale sive postave policajev na konjih; ob strani je korakala policija in vsepovsod so se bliksale materi dobro znane oči vuhunov, pozorno motreče ljudi.

— Zbogom, sodrug, zbogom ... sta otožno zapela dva prijetna glasova ...

— Ne, ne! — se je oglastil klic. — Molčimo sedaj, gospoda!

V tem pozivu je bilo nekaj strogega, ukazovalnega, kar je množico uklonilo. Žalobna pesen se je utrgala, razgovor je utihnil in le trdi udarci nog ob kamen so napoljevali ulico z zamolikim, enakomernim ropotom. Dvigal se je nad glavami ljudi in plaval proti prozornemu nebu in potresal zrak kakor odmev prvega groma ob oddaljeni neviti. Hladen, vse močnejši veter je sovražno gnal cestni prah in smeti proti ljudem, dvigal oblike in lase, splenil oči in se zapletal v noge ...

(Dalej prihodnje.)

Naslednji teden sta pobrala Šila in kopita in se preselila. Nagojavrala sta tudi mene, naj grem z njima, da ne bom več pri tistih ljudeh, ki verjamejo v coprnije in hodijo vsako nedeljo v cerkev ter verjamejo, da se z molitvijo sprositi sreča, delo, boljši časi in tako naprej.

Naposled smo vsi trije sklenili, da si poščemo drugo stanovanje in se preselimo ob tistih ljudi. Rešiti smo se hoteli tiste, ki ne prestane klepetanja verško fanatične ženske in njene moža, ki ni v tem oziru nič zaostajal na njej.

Napovedali smo vsi trije sklenili, da si poščemo drugo stanovanje in se preselimo ob tistih ljudi. Rešiti smo se hoteli tiste, ki ne prestane klepetanja verško fanatične ženske in njene moža, ki ni v tem oziru nič zaostajal na njej.

Stanovanje in hrano smo dobili pri neki hrvaški družini. Tam so že imeli nekaj rojakov na stanovanju in v nami se je družba povečala, kar je značilo, da nam ne bo dolgač. Naš novi gospodar, Mike po imenu, je prodajal tudi vsakovrstne pijače, od močnega žganja do lahkega piva, ki ga je sam varil. "Boardarji" so bili veliki prijatelji močne kapljice in razume se, da je Majk dobil dosti denarja od njih; bili so mu takorečo molzna krava in jih je stiskal, da je čimveč izprekel na njej.

Hrana v novem stanovanju je bila povoljna. Jedi je bilo dovolj na razpolago in vsakovrstnega priboljška, da smo si lahko postregli po mili volji. Poleg jedača je bilo dovolj pijače, ki pa ni bila pristeta k hrani. Plačevali smo jo moral posebej in tisti, ki je več popil, je moral tudi več odšteti gospodaru Majku. Pijača, žganje, vino ali pivo je bilo treba plačati tisti dan ko stanovanje in hrano. Teden se je šele izvedel, kdo je največ popil. Majk je imel vse skrbno zapisano in na plačilni dan je veselo pomežikoval in emakal z jezikom, ko je prejel denar od delavcev, ki so bili pri njem na stanovanju. Plačevali smo prejemali vsako soboto in istotako tudi plačevali vsako soboto stanovanje in hrano ter pijačo, katero nam je Majk čestkrat vsljeval, samo da bi več izvlekel od nas.

V livarni smo delali nekaj čez mesec dni, potem smo se pa delali na naveličali. V vročih poletnih dneh se nam ni dopadlo in smo ga pustili. Nekaj dni smo postavili in lenarili, nato smo se pa zopet podali na lov za novim delom. Po enem tednu pojavljovanja in iskanja dela smo ga končno vse dobili v neki papirnici. Delovodja je bil po narodnosti Poljak in nam je šel precej na roko.

V papirnici je bil osemurnik, toda obratovala je noč in dan in šest dni v tednu. Delavci smo se vrstili in zamenjavali v treh štihih in plačila je bila 50 centov na uro. To je bilo leta 1923, ko se je delo lahko dobilo tudi v drugih industrijah.

Mojemu znancu Martinu se delo v tovarni ni dopadlo in nikakor se ni mogel privaditi. On je bil naučen dela v premogovnikih in se čestkrat spomnil na svoje staro delo pod zemljo. Istočasno se je tudi prijatelj Lojze večkrat spomnil na rudarsko delo. Oba sta trdila, da je v premogovniku bolje delati kakor v tovarni in da se tam tudi več zasluži.

Oba, Martin in Lojze, sta bila vnetna prijatelja pijače ter sta denar, ki jima je še ostal, ko sta plačala stanovanje in hrano, se ozirala za njim; naposled je obstala. Tudi Fido se je ustavil nekaj korakov od nje, potem je pa odločno krenil k njej. Neznanca se je sklonila k njemu in ga pobožala:

— Izgubil si se, ubogi psiček ... Ali bi šel z menoj? Mimmo bi tako vesel, če bi te imel ... Ti bi mi bil najlepši dar za rojstni dan."

Da, Mimmo je imel prihodnji dan po rojstni dan, in njegova mati ni imela denarja, da bi mu kupila kakšno darilo. Vso noč je presečela za stivalnim strojem, da je še dodelala neko naročilo in ga oddala — potem so ji pa povedeli, naj pride še nekaj dni po placi. Bogatin res ne vedo, kako nujno potrebujejo ljudje denar.

Mimmo je bil eden izmed tistih ubogih otrok brez očeta, ki jih matere pričakujejo z grozo in obupom; otrok, ki pridejo na svet v veliki dvorani porodnišnic ali pa v javni bolnici. Eden izmed tistih otrok je bil, ki se jih materini starši sramujajo in jih očetovi roditelji nikdar ne priznajo za svoje vnake.

Fido je sledil ženi in obotavljajoč se in z nezupanjem prestopil prag siromašnega stanovanja.

— Ugeni, Mimmo: kaj boš delil za svoj rojstni dan?

O, kako je bil otrok vesel! Z nimir ga mati ne bi bila mogla bolj razveseliti kakor s prečudovito živo igračo.

Tako je Fido ostal pri svojih novih gospodarjih in dobil ime Tom.

Naslednji dan, ko sem šel na delo, sta šla tudi znanca z menoj v livarno, da vprašata za delo, ki sta ga dobila brez posebnih težkoč in ob tistega dne naprej smo vse trije skupaj hodili na delo, služili doljarje in delo.

Tovarišema se delo ni dopadlo, toda ker sta bila v mestu se pravila "greenhorna", nista mogla prebrirati; morala sta delati, čeprav nerada. Zavzela sta se, da bosta delala toliko časa, da se malo privadita in morda se bodo tudi razmire kaj predragčile.

Hrana in stanovanje jima tudi ni bilo po volji, poleg tega pa sta se naveličala poslušati gospodarja, ki je vedno pripovedoval o "karah", katere je stalno menim nič do te.

Lizika: "Mama, daj mi dolar!" Mama: "Zakaj ti pa bo?"

Lizika: "Prosila sem Janezka, da bi se z menoj igral poroko, pa je rekel, da me ne mara, če nimam nič do te."

Ali ste naročeni na dnevnik Prosveta? Podpirajte svoj list!

Lepo darilo

Amina Andreola

Bil je zmerom vase zaprt in nezaupljiv do ljudi. Mogoče zato, ker je imel tako žalostno in neprijazno mladost. In čeprav je bil ljubečega srca in je koprnel po ljubezni, je skrival svoja čuvstva za navidezno sirovostjo in nepristopnostjo. Zato so se ga vsi ogibali, živel je sam zase in ni imel znancev ne prijateljev.

Njegovo življenje bi bilo pa brezupno, da ni našel zvestega tovarisa, ki ga je edini razume bil pa radi? Zakaj hočete odpeljati psa s seboj?

"Ker je moj."

"Motite se. Moj je. Pred tremi meseci sem ga izgubil, zdaj pa sem ga spet našel, ga bom pa vzel s seboj."

"Seveda."

"Oh, kako bo hudo mojem fantku! Tako rad ga ima ... Ze tri meseca je Tom pri nas ... Le kako se bo mogel sprizniti z ločitvijo?"

Otrok je sedel na trati, vsej posejani z velikimi marjeticami. Ko sta zdaj žena in mož zavila proti njemu, je Fido veselo skočil naprej in se začel igrati z otrokom. Mimmo ga je objemal in stiskal k sebi.

"Bi," je tiso odgovoril z velikim zavetom.

"Veselo in zadovoljno je alkaj pes okoli njih."

"Ali vidis," je rekla Mimmo, "kako srečen je Tom, da je pri meni? Zakaj mi ga zavila proti meni? Ali je bil zvesto v dan?"